

КАК “ПОЗНАЙ СЕБЕ СИ” СТАВА ИЗПЪЛНИМА ЗАДАЧА¹

Проф. Богдан Богданов на 65 години

На 2 ноември имахме възможност да си честитим още един юбилей на един от големите учители в съвременната българска хуманитаристика. Имахме възможност да спрем за миг, за да си припомним с нарастващ респект и радост усилието на един от най-самонаблюдателните и самопознаващите се наши съвременници. Не просто академичен човек, учен и преподавател, но съвременник, пряк пример за осмислено живеене.

За мнозина от нашите учители сме склонни да говорим като за автори на проникновени текстове, които са ни променили рязко или са ни изграждали. За други смятаме, че са ни донесли в живота общуване най-много, защото то е било акт на социално градителство, на включване понякога в съвсем ново отношение или обществен договор. Има такива, които развиват научното ни въображение, и такива, които ни демонстрират езиково богатство. Такива, които ни учат на систематичност, и такива, които ни поставят в ситуация, представят ни световите като плод на необходимост, но също резултат от съвсем конкретни решения и действия. Професор Богданов е сред малцината, които са всичко това, с цялостното си участие в култивирането на онова място от света, което обитава. С диалогичността си, със способността да поставя изпълними цели, с умереността. Тези прости качества нерядко са в дефицит в българското общество - толкова по-голяма е стойността им в примера на учителя.

Едно от постоянните му усилия е изграждането на “мрежи” - преведено в метафоричния език на последните моди. Съобщаването. И приобщаването. Това явно е негова особено важна лична мисия, защото той е създателят на най-много “невидими колежи” у нас. Семинарите, които организира в университетите, в които е работил, винаги са замисляни като интердисциплинни и като платонически - така, че цели сбирки и епизоди от всяка отделна да бъдат водени от различни лица - колеги или гости, които никога не са сегрегирани. Затова и тези семинари - върху Борхес, любовния дискурс или преводимостта на знанието - винаги стават “култови”, бързо им се понася слава на озарени места.

Научният му интерес като че ли винаги се е отнасял най-вече към проблема за разбирането. Не за неразбирането, за колизиите на различието, а за различието, което е полезна пъстрота. Затова макар да е един от съучастниците и покровителите на семиотиката, той е по-скоро херменевтик, ако си послужим с една специфична употреба на тези понятия от Мишел Фуко.

Отгук заниманията му с жанровете на живеене и жанровете вътре в словесността. Истинско удоволствие е за всички, когато той изложи по някакъв повод схващането си за живота като текст и за текста - като форма на живот. Няма нищо по-разумно от тази тривиална картина. Наистина днес мнозина празнодумстват с

¹ Текстът е публикуван в Електронно списание LiterNet, 06.11.2005, № 11 (72); Литературен вестник, г. 15, № 36, 09.11.2005, с. 3.

тези понятия, но няма това трябва да ни откаже да ги употребяваме? И ето че имаме възможност да четем илюминирани страници за степените на откритост, за кривите на говоренето, за стиловете на всекидневието, за измеренията на усещането за бедност и богатство или за обедняване и обогатяване, за възможните измерения на съгласието и несъгласието. Винаги върху конкретен материал - от сюжети на Херодот или Тукидит до организацията на писателския живот след 10 ноември.

Ние сме множествени, многоизмерни - ние сме себе си не само когато говорим *ex cathedra*, но и когато в свободното си време ходим на лов или събираме пеперуди. Самият Богдан Богданов не е нито ловджия, нито колекционер на пеперуди. И това е важно, когато, вдигайки един задочен тост днес, си представим особеностите на личността му. Да, той е преди всичко аскетичен човек на мисълта. Не е дори събирател на библиотека - подарява книгите, които вече е прочел и които не са се превърнали в емоционално абсолютно необходими му, на библиотеката на Нов български университет (вероятно преди години на други библиотеки) и на приятели или ученици. Изпитва истинско удоволствие не от парадоксални извивки на мисълта, а от яснотата и подредеността на една мисъл, която се отнася до регламентирането и самопоставянето на историческия човек в света, до реалното като плод на възглед, до бита не като даденост, а като проект на индивида и социума.

Способен на абстрактни теоретични построения върху любовта или идеята за университета, той никога не остава само в полето на анализа. При него мисълта води до действия и никога не остава чисто научно съзерцание. Така всичко се ражда в единство и, макар разграничени, ролите се редуват логично. Сам влюбен, превежда "Дафнис и Хлоя" на Лонг, а след това реализира семинарен сериал за представите за любовта и тълкуванията им чак до "Опасни връзки" на Шодерло дьо Лакло и на Стивън Фрийрс. Изследвал дебатите за университета и участвал в дискусии на живо и в специализирани списания, паралелно е инициатор и постоянен коректив на най-амбициозния проект за либерално висше учебно заведение у нас - Нов български университет.

Автор на едни от най-добре структурираните и майсторски изчислили задължителния си минимум библиографски и енциклопедични справочници и учебни помагала, редактор на заслужено знаменита поредица от далечни, но напълно споделими антични творби, той създава текстове, обърнати така към публиката, че да я спечелят без насилие или прелъстителство. И които да й внушат желание за бъдеща кооперативност.

Една от най-големите ползи, които имаме от уроците му - урок, който той не се уморява да ни дава - е посочването на фетишизма като опасност. Фетишисткото отношение на първо място в академията - създаването на различни идоли, спирането в някаква застинала всеобясняваща парадигма, префокусирането в една точка на научен интерес, която можем да си въобразим, че превъзхожда останалите по ценност. Темата за ценностите постоянно присъства в неговите изказвания.

Строител на институции върху несигурни терени, той най-силно поражява хората, с които общува, с уменията да се самоизследва. Клишето “Опознай себе си” (надписа от фронтоната на храма на Аполон в Делфи) за мнозина е невъзможен императив, оксиморон. Нали и Диоген твърди, че според Талес няма нищо по-трудно от това. Професор Богданов ни кара да повярваме в реалистичността на тази максима, в нейния потенциал за по-доброто ни съучастие в общия свят. Това е възможно изглежда само доколкото е възможно опознаването на една промяна. Себето е нещо здраво и непоклатимо, но само в определен момент. Така както университетът е силен само ако непрекъснато се доизгражда и променя.

Йордан Ефтимов